

РОЛЬ ЕМПАУЕРМЕНТ-ПЕДАГОГІКИ У САМОРОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ

ВАЛЕНТИНА ФРИЦЮК¹, СВІТЛАНА ГУБІНА²

¹Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського, Україна

valentyana.frytsiuk@vspu.edu.ua

²Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського, Україна

sveta_tsuprik@ukr.net

Сталий розвиток нині є одним із ключовим напрямів у сучасній освіті. Світова спільнота активно закликає до змін у всіх освітніх процесах, орієнтуючи їх на досягнення цілей сталого розвитку. Досвід розвинених країн доводить ефективність підходу, заснованого на педагогіці емпауерменту, яка є сучасною платформою для організації навчання. Упровадження принципів освіти для сталого розвитку в освітніх закладах сприяє формуванню в здобувачів необхідних екологічних, економічних і соціальних компетентностей. Саме ці навички є основою для створення гармонійного суспільства, яке піклується про добробут сьогодення та забезпечує комфортне майбутнє наступним поколінням.

Погоджуємося з Н. Теличко, яка вважає, що «формування основ педагогічної майстерності майбутніх учителів потребує їхнього наснаження, аксіо-акмеологічної мотивації до визначення фахових цінностей, цілей, прагнень для реалізації оптимальної стратегії професійного зростання, що визначається як педагогічний емпауермент» [3, с.170].

Як справедливо, на нашу думку, зазначає Н. Кривоконь, методологія емпауерменту спрямована не лише на вироблення конкретних дій чи планів, а передусім на глибоке усвідомлення людиною суті проблеми. Вона включає стимулювання мотивації до самостійного пошуку ефективних рішень, визначення й активізацію необхідних ресурсів, набуття нових знань і досвіду. Важливою складовою цього процесу є практична реалізація задуманого через взаємодію з оточенням та формування нових соціальних зв'язків [1].

Заохочення до самостійного пошуку рішень тісно переплітається з професійним саморозвитком майбутніх педагогів. Формування сприятливих умов для саморозвитку та самореалізації особистості є важливим завданням суспільства на кожному етапі його розвитку. Відтак, процес особистісного зростання завжди має не лише індивідуальний, а й соціальний характер. Взаємозв'язок між рівнем розвитку особистості та станом суспільства є двостороннім: з одного боку, особистості формують суспільство, а з іншого – соціальне середовище впливає на їхній саморозвиток.

У сучасному світі прогрес у сфері економіки, політики, культури та духовного життя напряму залежить від рівня розвитку людини – її інтелектуальних здібностей, моральних орієнтирів, сили волі та здатності до саморегуляції. Цей процес відбувається найбільш ефективно за умов сприятливого середовища, що підтримує особистісний розвиток, а також за активної участі самої людини.

Розвиток особистості визначається не лише генетичними факторами та впливом довкілля, а й набутим досвідом, сформованими навичками та особистісними якостями, що розвиваються протягом життя. У зв'язку з цим особливо актуальним стає впровадження гуманістичного підходу в освіті, який у критичні періоди розвитку особистості сприятиме її самопізнанню та здатності до саморегуляції.

Для дослідження складної багатогранної соціальної реальності, якою є освітнє середовище, застосовують метод векторного моделювання. Він передбачає використання системи координат, що складається з двох основних вимірів: «свобода – залежність» і «активність – пасивність».

Активність характеризується ініціативністю, цілеспрямованістю, наполегливістю, умінням відстоювати власні інтереси. Пасивність, навпаки, позначає відсутність цих якостей, тобто стан, який можна розглядати як «нульову активність». Свобода пов'язана з незалежністю мислення, самостійністю у виборі рішень і внутрішнім контролем над власними діями. Залежність натомість передбачає пристосування до зовнішніх обставин, несамостійність у прийнятті рішень та орієнтацію на зовнішні фактори.

Аналізуючи результати досліджень, можна створити векторну модель освітнього середовища та визначити його тип. Виділяють чотири основні типи: догматичне освітнє середовище, що сприяє розвитку пасивності та залежності особистості (Я. Корчак називав його «догматичним виховним середовищем»); кар'єрне освітнє середовище, що формує активність, але водночас посилює залежність від зовнішніх обставин («середовище зовнішнього лиску і кар'єри» за Я. Корчаком); безтурботне освітнє середовище, що сприяє свободі, але водночас веде до формування пасивності («середовище безтурботного споживання» за Я. Корчаком); творче освітнє середовище, підтримує свободу й водночас формує активну особистість («ідейне виховне середовище» за Я. Корчаком).

Нам імпонує термін «творчо-автономне середовище», запропонований В. Галузяком [02, с. 62-63]. Він вважає його найбільш сприятливим для формування особистісної зрілості майбутніх педагогів. Це середовище має чітку педагогічну структуру, що базується на функціональній доцільності, системності, синергії, особистісному підході, відкритості, динамічності та відповідності потребам студентів у професійному становленні.

Сучасні наукові дослідження розглядають розвивальне середовище як комплекс умов, що сприяє соціалізації та максимальному розкриттю потенціалу особистості. У такій освітній системі людина не просто адаптується до середовища, а взаємодіє з ним, використовуючи його як ресурс для власного розвитку. Саме ця ідея лежить в основі особистісно-орієнтованого підходу, що розглядає особистість як активний елемент навчального процесу, а освітнє середовище – як ключовий фактор її становлення.

Ми поділяємо точку зору дослідників, які вважають, що рівень мотивації до професійного саморозвитку залежить від кількох ключових аспектів: відношення до професії, її цінностей, колег, власного професійного статусу, а також готовності до особистісного й професійного вдосконалення. Враховуючи ступінь

зацікавленості у професійному розвитку та напрям мотивації, можна створити шкалу, яка дозволить оцінити рівень мотивації до саморозвитку.

Основні чинники, що стимулюють професійне зростання майбутніх педагогів, можна згрупувати таким чином: стимули самопізнання (усвідомлення значущості постійного розвитку, розуміння відповідальності за власний професійний шлях, критичний аналіз власних прогалин у знаннях); стимули самовизначення (зацікавленість у майбутній професійній діяльності та бажання вдосконалювати свої навички); стимули самоуправління (здатність до об'єктивної самооцінки, самостійне освоєння нових знань і вміння використовувати наявні ресурси для розвитку); стимули самореалізації (глибокі знання у своїй сфері, високий рівень професійної та психологічно-педагогічної підготовки); стимули самовдосконалення (успіхи у навчанні та професійній діяльності, соціальне визнання, володіння ефективними методами саморозвитку).

Варто пам'ятати, що зовнішня мотивація має доповнюватися внутрішнім прагненням до розвитку, адже лише активне самостимулювання забезпечує справжній професійний і особистісний ріст.

Зокрема, для стимулювання мотивації до професійного самовдосконалення ми прагнули наповнити навчальні матеріали інформацією, що має практичну цінність для студентів; постійно збагачувати зміст навчання новими знаннями; створювати умови для виявлення їхніх здібностей; сприяти творчому підходу до навчального процесу та підвищенню професійної компетентності. Окрім цього, ми регулярно аналізували справжні мотиви розвитку студентів і підтримували їхню зацікавленість усім, що стосується їхнього професійного становлення.

Отже, для успішного професійного зростання майбутніх педагогів у контексті сталого розвитку необхідно спиратися на основні засади емпіаермент-педагогіки. Серед них особливе значення мають: формування в студентів впевненості у власних силах та відповідальності за результати навчання; надання їм можливості самостійно ухвалювати рішення щодо професійного розвитку та стилю життя й активно їх реалізовувати; створення сприятливого психологічного середовища в освітньому процесі; а також сприяння розвитку ентузіазму та задоволеності досягненнями в навчальній діяльності.

Список використаних джерел:

1.Кривоконь Н. І. Поняття наснаження в аспекті психології соціальної роботи. *Проблеми загальної та педагогічної психології*: зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. К., 2011. Т. XIII, ч. 3. С. 190–198.

2.Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя : монографія / Акімова О. В., Галузяк В. М. [та ін.]. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. 416 с.

3.Теличко Н. В. Роль педагогічного емпіаерменту у формуванні педагогічної майстерності вчителів початкової школи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. URL: <https://surl.li/aiedhh>